

Josef Krása a středověké nástěnné malby.

K 30. výročí úmrtí přední osobnosti českých dějin umění

Josef Krása (9. 8. 1933 Čáslav – 20. 2. 1985 Praha) patřil k nejvýznamnějším badatelům středověkého umění ve druhé polovině 20. století nejen u nás, ale i v zahraničí. Po maturitě na gymnáziu v Kutné Hoře studoval dějiny umění na Filozofické fakultě UK v Praze. Do Ústavu dějin umění AV ČR přišel po studiích v roce 1957. Jeho badatelským zájmem se stalo především studium středověkého umění, zejména díla nástěnné a knižní malby. Nebyl však jen významným specialistou na středověké umění, ale se zájmem sledoval také umění moderní, psal kritiky na výstavy a recenzoval významné knihy, články a časopisy od roku 1953 na stránkách časopisu Umění, Výtvarná práce a další. Svá studia na Karlově univerzitě ukončil disertační prací o nástěnných malbách v kapli sv. Václava v katedrále sv. Víta v Praze, kterou ve stručnější verzi publikoval v časopise Umění v roce 1958, výtah s fotografiemi pak v Galerii Obelisk roku 1971. Studii charakterizoval Jaroslav Pešina slovy: „jejím hlavním přínosem bylo nové, pronikavě časné datování maleb, kterého se dosud nikdo neodvážil. Malby tím nabýly ještě více na významu jako jedna z nejranějších památek českého renesančního umění a objevily se tak ve zcela nových vývojových souvislostech.“¹ V roce 1960 napsal J. Krása v souvislosti s restaurováním mozaiky významnou stať o mozaice na Zlaté bráně Svatovítské katedrály spolu s restaurátorem Josefem Němcem. V jejím rámci podrobně analyzoval dílo mozaicistů a upozornil, že v Itálii tito specialisté působili i v jiných městech než v Benátkách, se kterými se pražská mozaika zpravidla srovnávala. Císař Karel IV. znal mozaiky v Lucce a Římě, významná katedrální dílna ve 14. století byla například v Orvietu, odkud jsou známé dobové účty. Josef Krása komparoval mozaiku s díly dvorské malby za Karla IV., upozornil na analogie s výjevem z Apokalypsy namalovanými v kapli Panny Marie na Karlštejně a s ojedinelou technikou inkrustace polodrahokamy, dochovanou v kapli sv. Kříže a sv. Kateřiny; podobnou technologii použil i umělec činný v kapli sv. Václava v Pražské katedrále. Badatel doložil též četná srovnání s malbami v ambitu kláštera Na Slovanech v Praze a upozornil i na souvislosti s uměleckými díly zlatníků, kteří se podíleli na výzdobě ostatkového kříže papeže Urbana V. Ostatkový kříž je zdobený rytou kresbou, zobrazující klečícího papeže Urbana V., za ním klečícího kardinála Belforta a vpravo klečící po-

stavy císaře Karla IV. a krále Václava IV. V ryté kresbě klečících postav spatřoval analogie s českými patrony, modlícími se pod mandorlou s Kristem-Soudcem a nad císařem Karlem IV. a císařovnou Eliškou Pomohorskou. Světci se s důvěrou obraceli na Krista a prosili za spásu duší obou klečících donátorů.

Josef Krása ve stejném roce publikoval i studii o nástěnných malbách v kostele sv. Markéty v Loukově z konce 14. století, ve které po stránce slohové odlišil od sebe dva směry, z nichž první vedl „k idealizované podobě figur krásného slohu a druhý k zdůraznění ošklivosti a naturalismu“. Toto odlišení, které zpravidla souviselo s narativními výjevy, bylo možné aplikovat i na knižní malbu a na deskový epitaf Reinharta z Mühlhausenu, dnes ve Stuttgartu. V roce 1964 publikoval nástěnné malby v Zelené světnici hradu Žirovnice, zařadil je do kontextu evropského pozdně gotického malířství a specifikoval jejich poslání v profánních prostorách panských hradů. Současně vyšla i publikace Gothic Mural Painting in Bohemia and Moravia 1300–1378, v níž V. Dvořáková, J. Krása, A. Merhautová a K. Stejskal shrnuli poznatky publikované v prvním díle korpusu Nástěnné malby v Čechách a na Moravě 1300–1350 (Praha 1958) a navázali na ně slohovou analýzou maleb dvorského okruhu – Karlštejna, katedrály sv. Víta a kláštera Na Slovanech v Praze. J. Krása se věnoval podrobněji malbám v katedrále sv. Víta v Praze a též malbám v prostředí mimopražských farních kostelů a klášterů ve druhé polovině 14. století. Jednotlivé kapitoly obsahovaly úvodní studii a kratší katalogová hesla. Cizojazyčné vydání bylo základem pro poznání a studium monumentálních maleb v Čechách a na Moravě badatelů v zahraničí.

Z knižní malby v roce 1964 autor publikoval článek Astrologické rukopisy Václava IV., které se staly předmětem širšího badatelského výzkumu. Spolu s Karlem Stejskalem napsali delší studii o středověkých astrologických rukopisech v českých zemích. Problematiku astrologických a astronomických rukopisů konzultovali s dalšími badatelů, zejména se Z. Horským. Téma se stalo i jednou z kapitol v knize Rukopisy Václava IV. (1971).

Josef Krása paralelně spolupracoval spolu s V. Dvořákovou a K. Stejskalem na výzkumech nástěnných maleb na Slovensku, zprávy z bádání publikoval pravidelně od roku 1959 do roku 1967. Badatele zaujal fond nástěnných maleb v jednotlivých oblastech Slovenska, a to zejména pozoruhodným stavem jejich dochování, kvalitou a orientací na severoitalskou, ale i českou malbu. V rámci výzkumu maleb na Slovensku Josef Krása napsal v roce 1965 ikonografickou studii

1

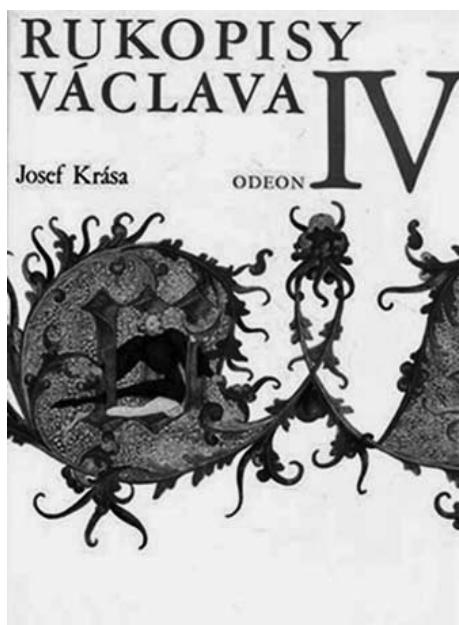
Obr. 1. Josef Krása, portrétní fotografie. Ústav dějin umění AV ČR (Reprofoto: UDU AV ČR, 2015)

o levočských moraliťách, zaměřenou na kompozice Skutků milosrdenství a Smrtných hříchů, namalovaných ve farním a minoritském kostele v Levoči. Dlouholetý výzkum a soupis monumentálních maleb na Slovensku byl publikován v roce 1978 pod titulem Středověká nástěnná malba na Slovensku. Kniha je po stránce metodologické velmi instruktivní, po synteticky zaměřených úvodech ke každé kapitole následují velmi propracovaná hesla k jednotlivým lokalitám. Kniha dosud patří nejen k základní literatuře o nástěnných malbách na Slovensku, ale stala se i vzorem pro mladší badatele.

Josef Krása průběžně zpracovával také katalog maleb pro II. a III. díl českých nástěnných maleb. V souvislosti s malbami v Levoči upozornil na malby ve Zdětině, jimž věnoval několik stran strojopisu. Podle Karla Stejskala takových katalogových hesel k českým nástěnným malbám Josef Krása napsal asi třicet. V roce 1968 vyšel článek Nástěnné malby v kostele sv. Jiří v Kostofanech pod Trábečom (1967). V románské rotundě s dochovanými středověkými malbami probíhal archeologický výzkum od 90. let 20. století. Současní archeologové považují stavbu i malby za raně románské a datují je do 9.–10. století. V roce 1969 napsal

■ Poznámky

1 PEŠINA, Jaroslav. Za Josefem Krásou (1933–1985). *Umění*. 1986, roč. 34, č. 1, s. 2–10. ISSN 0049-5123. S. 3.

2

Obr. 2. Obálka knihy Josefa Krásy *Rukopisy Václava IV.*; Praha, Odeon 1971. (Reprafoto: Národní památkový ústav, 2015)

Obr. 3. Obálka kolektivní monografie Jaromíra Homolky, Josefa Krásy, Václava Mencla a Josefa Petráně *Pozdně gotické umění v Čechách (1471–1526)*; Praha, Odeon 1978 (Reprafoto: Národní památkový ústav, 2015)

3

J. Krása článek o biblí Purkarta z Janovic a Zikmundově Comestoru, dílech, která se nacházejí v knihovně v Záhřebu a ve Vatikánu. Rukopisy lze zařadit do rané a pozdní fáze krásného slohu a jsou dokladem toho, že i v době nastupujícího reformního hnutí výzdoba rukopisů pokračovala. V roce 1970 vyšel katalog nerealizované výstavy České umění gotické 1350–1420, do něhož přispěl kapitolou o českých rukopisech z tohoto období. V roce 1974 publikoval velmi podrobný článek Studie o rukopisech husitské doby, do tehdy nepříliš zpracované téma (vzpomenout lze především na Pavla Kropáčka a jeho knihu o deskovém malířství doby husitské).²

Josef Krása napsal v roce 1975 významnou ikonografickou studii, v níž se zabýval dobově velmi oblíbeným výtvarným dílem – sv. Jeronýmem, který ošetřoval zraněnou tlapu lva. Za východisko považoval dosud méně časté patrocinium slovanského kláštera Na Slovanech v Praze, který Karel IV. založil ke cti Panny Marie, sv. Jeronýma a českých patronů. V rukopisech se motiv objevuje především v Jeronýmově Prologu k Bibli, známe jej i z miniatury v Opatovickém breviři (Krakov, Wawel, 1370/80) a v Officiu sv. Jeronýma od Jana ze Žatce (Praha, Knihovna Národního muzea, XII A 18, 1404). Do roku 1975 bylo téma známé z monumentální malby situované na stěně knihovny v augustiniánském klášteře v Roudnici se sedícím sv. Jeroný-

mem se lvem a sv. Augustinem, předávajícím regule řeholníkům, z doby kolem roku 1420. Trn v tlapi lva lze chápat jako moralitu, vytažení trnu z tlapy jako odstranění neřestí a hříchů. Jeroným se lvem se často objevuje v rámci kompozice čtyř církevních otců, namalovaných například na klenbě kostela sv. Klimenta na Levém Hradci v 80. letech 14. století. Josef Krása předpokládal, že existoval deskový oltář v klášterním kostele Na Slovanech, jehož podoba mohla vycházet z dalmatské ikony. Jeho předpoklad se potvrdil poté, co byla v nevelkém kostelíku sv. Vavřince na Újezdě v Praze v 90. letech 20. století odkryta monumentální malba se světcem sedícím před pulpitem a ošetřujícím tlapu lva. Na pozadí je namalovaná pozoruhodná iluzivní monumentální architektura chrámu, podobná dalmatské ikoně, kterou ve svém článku publikoval. V rámci dnes dochovaného fondu maleb patří k méně častým, světec je zpravidla situován spíše do krajinné kulisy. V letech 2000/2001 byla odkryta další malba v kostele Panny Marie před Týnem v Praze, kterou lze spojit se zprávou o založení oltáře sv. Jeronýma královým podkomořím Zikmundem Hulerem v roce 1394. Malba je intaktně zachovaná, jemné přechody barevných tónů odpovídají velmi kvalitním uměleckým dílům z okruhu Mistra Třeboňského oltáře a Mistra Osvalda. Také v klášterním kostele dominikánek u sv. Anny v Praze byla odkryta nevelká postava sv. Jeronýma se lvem, který byl spolu s církevními otci namalovaný na severní stěně presbytáře. Obliba světce za Karla IV. a Václava IV. souvisela s dobovou představou, že sv. Jeroným byl patronem Slovanů a přeložil bibli do slovanského jazyka. Úcta mu byla věnována především v Bologni, kde působil Johannes Andrea, profesor na univerzitě, který napsal kolem poloviny 14. století tři fiktivní dopisy světce, jež do němčiny přeložil Jan ze Středy. Těsné vazby mezi Bolognou a Prahou byly dány

i vztahem k pražské univerzitě, kam byli po jejím založení pozváni především profesori z boloňské univerzity. Na této univerzitě studovali četní čeští preláti, k nejvýznamnějším patřili arcibiskup Arnošt z Pardubic a Jan Očko z Vlašimi.

V rámci výzkumu umění Jagellonců se Krása soustředil na pozdně gotickou monumentální a knižní malbu, zejména v okruhu Kutné Hory. Na mezinárodním sympoziu v Poznani přednesl referát, v němž se zabýval pohusitskou monumentální malbou; publikován byl v roce 1977, o rok později vyšla kolektivní kniha o pozdně gotickém umění v Čechách, do které přispěli také J. Homolka, V. Mencl, J. Pešina a J. Petrán. Krása zde uveřejnil syntetické statě k nástěnné a knižní malbě doby Jagellonské. V dalším kolektivním díle, v Dějinách českého výtvarného umění I/1, 2, vydaném v roce 1984, rozšířil a prohloubil kapitolu o pozdně gotické nástěnné a knižní malbě. Jaroslav Pešina ve výše citovaném článku uvádí: „Badatel v syntetickém přehledu na malby pozdní gotiky vycházel z poznatků publikovaných již dříve, přesto se pokusil vyřešit mnoho otázek spojených s uměním doby husitské a pohusitské. Zaujaly jej především malby kutnohorského okruhu, výzdoby chrámu sv. Barbory, zvláště pak Smíškovské kaple, jejíž vznik spojuje autor nejen s nizozemskými, ale i s italskými renesančními podněty, které blíže specifikoval. Nemenší pozornost věnoval i dalším malbám tohoto dvorsko-aristokratického okruhu, k nimž patřily i nově odkryté malby na Blatné a v hradní síni v Žirovnici. Jejich rané datování objasnil také historickými okolnostmi. Text jeho statí vycházel z jeho starších zjištění, ale syntetická studie dostala novou formu v podobě logického a uceleného pohledu na složitou látku, v níž nechyběl nadhled a schopnost proporční vyváženosti.“³

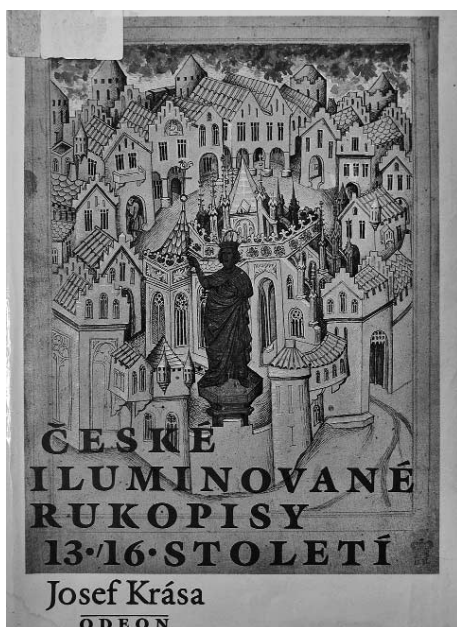
V 70. a 80. letech se badatelův zájem zaměřil na zpracování a interpretování umění 13. století. Zřejmě pod vlivem nových zahraničních studií, ve kterých se v německém dějepise umění ustupovalo od pojmu tzv. „Zackenstil“ k novému vymezení slohu ve smyslu „alternativní“ gotiky, v níž již umělecká díla nebyla chápána jako závěr románského umění, ale jako syntéza z Byzance se rozšiřujícími principy pozdní fáze malby na jedné straně a lineárního slohu, typického pro západoevropské gotické umění, na straně druhé. Téma bylo aktuální pro celou střední Evropu. Josef Krása recenzoval monografii Hugo Buchthala o Náčrt-níku z Wolfenbüttelu v roce 1980,⁴ ale ovlivněn byl zejména Hansem Beltingem a jeho statí Zwischen Gotik

■ Poznámky

2 KROPÁČEK, Pavel. *Malířství doby husitské: česká desková malba první poloviny XV. století*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1946. Bez ISBN.

3 PEŠINA, J., cit. v pozn. 1. S. 4.

4 KRÁSA, Josef. Hugo Buchthal, The „Musterbuch“ of Wolfenbüttel and its Position in the Art of the thirteenth

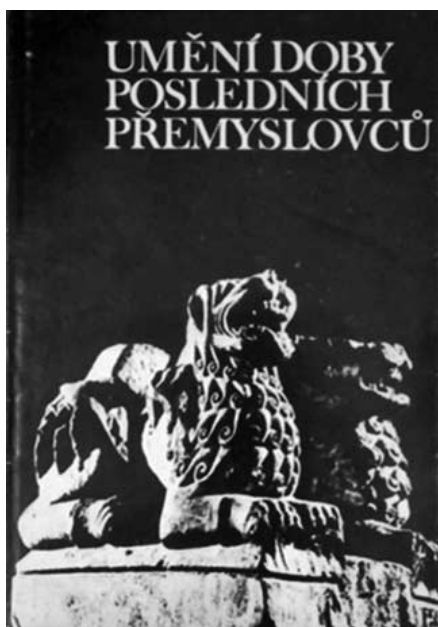
4

Obr. 4. Obálka posmrtně vydaného výběru studií Josefa Krásy názvem *České iluminované rukopisy 13. – 16. století*, Odeon, 1990. (Reprofoto: Národní památkový ústav, 2015)

Obr. 5. Obálka kolektivní monografie *Umění doby posledních Přemyslovců, Roztoky, Středočeské muzeum a Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje*, 1982. (Reprofoto: Národní památkový ústav, 2015)

und Byzanz z roku 1978.⁵ Z jeho podnětu byla uspořádána výstava *Umění doby posledních Přemyslovců* v roce 1981 v Roztoci u Prahy. V katalogu výstavy vypracoval úvodní studii a katalogová hesla pod názvem *Nástěnná a knižní malba 13. století v českých zemích*. Některá hesla nebyla do té doby publikována, jiná viděl v odlišných souvislostech. Téma pro něj bylo aktuální až do závěru jeho badatelské cesty, analýze byly podrobeny především rukopisy. Badatel se odklonil též od pojmu „lámání“ („přechodný“) sloh a hledal spíše slovní variantu pro „alternativní“ gotiku. Tématu věnoval několik metodologicky podnětných studií. V rámci výstavy uspořádal na konci roku 1981 kolokvium *Umění 13. století v českých zemích s přizváním zahraničních hostů*. Článek *Raně gotická stylová varianta středoevropského malířství před rokem 1300*, její prameny a působení je jedním z příkladů, jak badatele téma zaujalo. Zmínit můžeme i článek *Dva rukopisy z pozdního 13. století z roku 1984*.

Josefa Krásu v zahraničí proslavila nejen anglicky psaná kniha o gotické nástěnné malbě z roku 1964, ale zejména německý překlad *Rukopisů krále Václava IV.* z roku 1971,⁶ o rok mladší německé faksimilové vydání *Kodexu sv. Hedviky*,⁷ *Mandevillových cestopisů*,⁸ studie o anglickém žaltáři⁹ nebo kapitola *Prag und Böhmen. Die Buchmalerei* v objemném kolektivním dí-

5

le *Die Parler und der schöne Stil 1350–1400*.¹⁰ K těmto dílům je ale třeba připočítat celou řadu dalších cizojazyčných statí z kongresů a konferencí.

V 70. a 80. letech se Josef Krása zabýval pečeti, především Karla IV., a také zlatnictvím této doby, což jej postupně vedlo k přípravě dalšího projektu, ve kterém se chtěl zaměřit na soupis Svatovítského pokladu spolu s pracovníky tehdejšího Ústavu teorie a dějin umění AV ČR. Projekt zůstal nedokončený, ale řada badatelů zpracované artefakty publikovala.

Krásovo studium monumentálních maleb není zastoupeno tolika položkami jako knižní malba, zejména doby Václava IV., ale badatelův výzkum představuje šťastnou symbiózu obou malířských oborů. Josef Krása patří k osobnostem, které v mnohém následují mladší historikové umění, zabývající se zejména iluminovanými rukopisy, ovlivnil však i badatele – specialisty na středověkou nástěnnou malbu. Pro jeho práce byla příznačná vyrovnanost všech úrovní bádání – slohové analýzy, včetně podílu jednotlivých umělců na iluminacích a monumentálních malbách, studium ikonografie, historických pramenů a též stav zachování jednotlivých památek i otázka technologií. Autorova brilantní schopnost analytického pohledu na umělecké dílo v jeho kulturněhistorickém kontextu se stala základem pro syntetické statě, v nichž dokázal nastítnit širší kontext studovaných děl.

Domnívám se, že korpusová forma zpracování nástěnných maleb v podobě syntetických úvodních statí a katalogových hesel, napsaných formou kratších monografií, je dodnes velmi instruktivní. Josef Krása navíc psal velmi čtivým a výstižným jazykem, který umožnil, aby byli osloveni nejen specialisté, ale i širší odborná veřejnost. Právem se jeho nejznámější dílo – *Rukopisy Václava IV.* z roku 1971 – stalo díky textům,

fotografickému doprovodu a grafickému zpracování nejkrásnější knihou roku. Za stejně zdařilý považujeme I. díl kolektivní práce *Dějiny českého výtvarného umění*, kam přispěl kapitolami o nástěnné a knižní malbě a zároveň byl i jejím vědeckým redaktorem. V rámci nástěnných maleb pak jednoznačně k nejdůležitějším patří *Středověká nástěnná malba na Slovensku*.

V současné době se fond památek monumentálních maleb výrazně rozšířil, zejména o díla z doby krále Václava IV. Jsem přesvědčená, že by se jim Josef Krása věnoval se svou příznačnou erudicí a nadšením.

Zuzana Všecková

■ Poznámky

century, Wien 1979. Recenze. *Byzantinoslavica*. 1980, roč. 41, č. 1, s. 255–258. ISSN 0007-7712.

5 BELTING, Hans. Zwischen Gotik und Byzanz: Gedanken zur Geschichte der sächsischen Buchmalerei im 13. Jahrhundert. *Zeitschrift für Kunstgeschichte*. 1978, roč. 41, č. 1, s. 217–257. ISSN 0044-2992.

6 KRÁSA, Josef (ed.). *Die Handschriften König Wenzels IV.* Wien : Forum Verlag, 1971. Bez ISBN.

7 BRAUNFELS, Wolfgang (ed.). *Der Hedwigs-Codex von 1353. Sammlung Ludwig*. Berlin : Gebr. Man, 1972. 2 svazky, bez ISBN.

8 KRÁSA Josef. *Die Reisen des Ritters John Mandeville*. München : Prestel Verlag, 1983. ISBN 978-3791306063.

9 KRÁSA, Josef. The English Psalter in the Library of Křivoklat Castle. *Umění*. 1972, roč. 20, č. 3, s. 211–226. ISSN 0049-5123.

10 KRÁSA, Josef. Prag und Böhmen. *Die Buchmalerei. In Die Parler und der schöne Stil 1350–1400: europäische Kunst unter den Luxemburgern: ein Handbuch zur Ausstellung des Schnütgen-Museums in der Kunsthalle Köln*. Köln : Museen der Stadt Köln, 1978–1980, sv. 2, 731–757, sv. 3, s. 104–108. Bez ISBN.

Hlavní zhodnocení díla Josefa Krásy:

- 1) PEŠINA, Jaroslav. Za Josefem Krásou (1933–1985). *Umění*. 1986, roč. 34, č. 1, s. 2–10. ISSN 0049-5123.
- 2) HOŘEJŠÍ, Jiřina. Bibliografie prací Josefa Krásy z let 1953–1985. *Umění*. 1986, roč. 34, č. 1. 10–13. ISSN 0049-5123.
- 3) WITTLICH, Petr. Josef Krása – Profil badatele. *Umění*. 1986, roč. 34, č. 1. 14–19. ISSN 0049-5123.
- 4) STEJSKAL, Karel. Josef Krása a jeho práce o iluminovaných rukopisech. In KRÁSA, Josef. *České iluminované rukopisy 13.–16. století* (ed. K. Stejskal a kol.). Praha : Odeon, 1990, s. 425–429. Bez ISBN.
- 5) HLAVÁČKOVÁ, HANA. Krása, Josef. In HOROVÁ, Anďela (ed.). *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. A–M*. Praha : Academia, 1995, s. 400–401. ISBN 80-200-0521-8.
- 6) BREGANTOVÁ, Polana. Bibliografie Josefa Krásy. BUKOVINSKÁ, Beket; KONEČNÝ, Lubomír. *Ars longa*.

Sborník k nedožitým sedmdesátinám Josefa Krásky. Praha : Artefactum, 2003, s. 275–299. Bez ISBN.

Výběr bibliografie Josefa Krásky ke středověkým nástěnným malbám

- 1) Renesanční nástěnná malba kaple svatováclavské v chrámu sv. Víta v Praze. *Umění*. 1958, roč. 6, č. 1, s. 31–72. ISSN 0049-5123.
- 2) K novým objevům středověkých nástěnných maleb na Slovensku. *Umění*. 1959, roč. 7, č. 2, s. 170–173. ISSN 0049-5123.
- 3) Nástěnné malby v kostele sv. Markéty v Loukově. *Umění*. 1960, roč. 8, č. 1, s. 25–30. ISSN 0049-5123.
- 4) Zpráva o průzkumu středověkých nástěnných maleb na Slovensku. *Umění*. 1960, roč. 8, č. 3, s. 306–309. ISSN 0049-5123.
- 5) Svatovítská mozaika. K restauraci obrazu Posledního soudu na jižním portálu katedrály. *Umění*. 1960, roč. 8, č. 4, s. 374–386. ISSN 0049-5123. (S Josefem Němcem).
- 6) Zpráva o průzkumu slovenských středověkých nástěnných maleb konaném v září 1960. *Umění*. 1961, roč. 9, č. 2, s. 197–206. ISSN 0049-5123. (S Vlastou Dvořákovou).
- 7) Zpráva o průzkumu středověkých nástěnných maleb na Slovensku 1961. *Umění*. 1962, roč. 10, č. 3, s. 258–275. ISSN 0049-5123. (S Vlastou Dvořákovou a Karlem Stejskalem).
- 8) The New Cathedral and the Subjects of its Pictorial Decoration. In DVOŘÁKOVÁ, Vlasta; MERHAUTOVÁ, Anežka; KRÁSA, Josef; STEJSKAL, Karel. *Gothic Mural Painting in Bohemia and Moravia 1300–1378*. London : Oxford University Press, 1964, s. 66–70. ISBN 978-0887454509.
- 9) Paintings in the Cathedral of St. Vitus. In Tamtéž, s. 122–125.
- 10) Paintings outside the Court Circle, 1350–1378. In Tamtéž, s. 126–129.
- 11) Středověké nástěnné malby na Slovensku. *Dějiny a současnost*. 1964, roč. 6, č. 1, s. 24–29. ISSN 0418-5129.
- 12) Levočské morality (Nástěnná malba v kostele minoritov). In VAROSS, Marian (ed.). *Zo starších výtvarných dejin Slovenska*. Bratislava : Slovenská akadémia vied, 1965, s. 245–264. Bez ISBN.
- 13) Nástěnné malby v kostele sv. Jiří v Kostofanoch pod Trábečom. *Monumentorum tutela*. 1968, roč. 2, s. 115–127. Bez ISBN.
- 14) Nové poznatky v průzkumu barevných vrstev některých obrazů v kapli sv. Václava. *Památková péče*. 1968, roč. 28 s. 11–21. Bez ISSN. (S Jiřím Josefíkem).
- 15) *Svatováclavská kaple*. Praha : Odeon, 1971. Bez ISBN.
- 16) K ikonografii sv. Jeronýma v českém umění. In PETR, Jan; ŠABOUK, Sáva (eds.). *Z tradic slovanské kultury v Čechách. Sázava a Emauz v dějinách české*

kultury. Praha : Universita Karlova, 1975, s. 95–100. Bez ISSN.

- 17) Bemerkungen zur nachhussitischen Wandmalereien in Böhmen. In *Gotyckie malarstwo ścienne w Europie środkowo-wschodniej: materiały konferencji naukowej Instytutu Historii Sztuki (Poznań 20-23 X 1975)*. Poznań : 1977, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 109–124. Bez ISBN.
- 18) *Středověká nástěnná malba na Slovensku*. Praha : Odeon, 1978. Bez ISBN. (Spolu s. V. Dvořákovou a K. Stejskalem).
- 19) Nástěnná malba. HOMOLKA, Jaromír; KRÁSA, Josef; MENCL, Václav; PEŠINA, Jaroslav; PETRÁŇ, Josef. *Pozdně gotické umění v Čechách 1471–1520*. Praha : Odeon, 1978, s. 255–314. Bez ISBN.
- 20) Zu den Voraussetzungen der Synthese in der Malerei der Zeit Karls IV. *Umění*. 1978, roč. 26, č. 6, s. 495–504. ISSN 0049-5123.
- 21) Les rapports de Tomaso da Modena avec les pays transalpins. In GIBBS, Robert (ed.). *L'occhio di Tomaso. Sulla formazione di Tomaso da Modena*. Treviso : b. n., 1981, s. 331–361. Bez ISBN.
- 22) Erwin Panofsky a jeho uměleckohistorická metoda. In PANOFSKY, Erwin. *Význam ve výtvarném umění*. Praha : Odeon, 1981. Bez ISBN.
- 23) Kat. č. 44–56. In *Antické tradice v českém umění*. Praha : Národní galerie, 1982. Bez ISBN.
- 24) Nástěnná a knižní malba 13. století v českých zemích. In KUTHAN, Jiří. *Umění doby posledních Přemyslovců*. Roztoky u Prahy : Středočeské muzeum / Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1982, s. 23–67. Bez ISBN.
- 25) *Umění 13. století v českých zemích: příspěvky z vědeckého zasedání* (2.–14. prosince 1981, Praha). Praha : Československá akademie věd, Ústav teorie a dějin umění, 1983. Bez ISBN. (Jako editor publikace).
- 26) Nástěnné malířství. In *Dějiny českého výtvarného umění I*. Praha : Academia, 1984, sv. 2, s. 597–612. Bez ISBN. (Též jako výkonný redaktor obou svazků).
- 27) Karel Chytil. In *Kapitoly z českého dějepisumu umění I. Předchůdci a zakladatelé*. Praha : Odeon, 1986, s. 172–180. Bez ISBN.
- 28) Vincenc Kramář. In *Kapitoly z dějin českého dějepisumu umění II. Dvacáté století*. Praha : Odeon, 1987, s. 118–125. Bez ISBN.
- 29) Jan Květ. In Tamtéž, s. 298–300.
- 30) Humanistické a reformační myšlenky v dvorském umění Václava IV. In KRÁSA, Josef. *České iluminované rukopisy 13.–16. století* (ed. K. Stejskal a kol.). Praha : Odeon, 1990. Bez ISBN.
- 31) Husitský biblicismus. In Tamtéž, s. 298–310.
- 32) Raně gotická stylová varianta středoevropského malířství před rokem 1300, její prameny a působení, In Tamtéž.

Myslbekův pomník svatého Václava volá o pomoc

Před sto pěti lety, v létě roku 1910, byla v horní části Václavského náměstí v Praze zahájena stavba žulového podstavce Myslbekova monumentálního pomníku sv. Václava. Byla dokončena, včetně osazení bronzové jezdecké sochy sv. Václava, 26. června 1912, den před zahájením VI. všesokolského sletu. V listopadu téhož roku byly na podstavec osazeny bronzové sochy sv. Prokopa a sv. Ludmily, v říjnu 1914 socha sv. Anežky a až v roce 1924 socha sv. Vojtěcha.

Myslbekův pomník sv. Václava je nepochybně nejznámějším a nejvýznamnějším pomníkem u nás. Byl spojen s přelomovými událostmi našich dějin, především vznikem Československé republiky, která byla z jeho podstavce vyhlášena 28. října 1918. Pro svoje mimořádné výtvarné i ideové hodnoty byl pomník v roce 1958 prohlášen kulturní památkou a před dvaceti lety, v roce 1995, národní kulturní památkou.

Pomník se od svého vzniku stal přirozeným ideovým centrem hlavního města i celé země a tradičním místem různých shromáždění, manifestací a demonstrací, ale i cílem a odpočívadlem návštěvníků Prahy. Stojí v jednom z turisticky a dříve i dopravně nejexponovanějších míst Prahy. Tyto i další vlivy se za sto let musely projevit negativně na stavu jak jeho bronzových sochařských částí, tak a zejména i žulového podstavce samého. V minulosti byla realizována celá řada restaurátorských zásahů, které ale jeho závady jen potlačily, avšak neodstranily. Na ně se v poslední době jaksi zapomnělo, takže podstavec vlastně od roku 1992 nebyl důkladně a celkově restaurován a jeho degradace pokračuje.

Ta nyní dosáhla takové míry, že se Galerie hlavního města Prahy, správce památky, rozhodla provést důkladnou obnovu podstavce. V současné době probíhají jednání o tom, jakým způsobem mají být restaurátorské práce provedeny. Ty by měly vycházet z důkladné znalosti historie stavby podstavce, jeho konstrukce a materiálového složení, což se při dřívějších restauracích prakticky opomíjelo. Cílem tohoto příspěvku je shrnout veškeré autorem zjištěné archivní a literární informace o vzniku a dalších osudech podstavce pomníku i o jeho současném stavu a napomoci tak k jeho úspěšné a nanejvýš nezbytné obnově.

O pomníku byla napsána celá řada prací,¹ ale ty se až na výjimky týkají jen Myslbekovy jezdecké sochy

■ Poznámky

1 Z nich například ADÁMEK, Karel. K dějinám Myslbekova sousoší sv. Václava. *Česká revue*. 1911–1912, srpen 1912, s. 644–660. Bez ISSN; DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Josef Václav Myslbek*. Praha 1979. Bez ISBN; ROUČEK, Rudolf.